

Näringsutskottets utlåtande 2020/21:NU25

Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter

Sammanfattning

Utskottet har granskat kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter och föreslår att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Utskottet konstaterar att kommissionen i meddelandet har identifierat utmaningar inom det immaterialrättsliga området samt centrala fokusområden med förslag till åtgärder. Utskottet välkomnar i stort de identifierade fokusområdena med förslag på åtgärder.

När det gäller meddelandet vill utskottet särskilt lyfta fram följande. Det är positivt med ett bättre skydd av immateriella rättigheter inom EU. Det är också bra att meddelandet pekar ut att små och medelstora företag ska uppmuntras och få stöd att använda immateriella tillgångar mer effektivt. Utskottet instämmer vidare med kommissionen i fråga om behovet av att bekämpa och beivra intrång i immateriella rättigheter. När det gäller skyddet för geografiska beteckningar anser utskottet att utgångspunkten för kommissionens arbete ska vara att skyddet inte ska utsträckas till att omfatta annat än jordbruksprodukter och livsmedel. Avslutningsvis vill utskottet understryka betydelsen av att eventuella framtida åtgärder vidtas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt och inom ramen för långsiktigt hållbara offentliga finanser.

I utlåtandet finns en motivreservation (V).

Granskade dokument

Kommissionens meddelande Att utnyttja EU:s innovationspotential – En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens (COM (2020) 760).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

 Ärendet och dess beredning.....4

Utskottets granskning5

 Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella
 rättigheter5

 Utskottets ställningstagande.....8

Reservationer10

 Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella
 rättigheter – motiveringen (V)10

Bilaga

Förteckning över granskade dokument11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservation (V) – motiveringen

Stockholm den 11 mars 2021

På näringsutskottets vägnar

Anna-Caren Säterberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna-Caren Säterberg (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Lotta Olsson (M), Tobias Andersson (SD), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Joar Forssell (L), Eric Palmqvist (SD), Peter Helander (C), Patrik Engström (S), Helena Antoni (M), Josef Fransson (SD), Lorena Delgado Varas (V) och Amanda Palmstierna (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Kommissionen presenterade den 25 november 2020 ett meddelande till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén benämnt Att utnyttja EU:s innovationspotential – En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens.

Talmanen beslutade den 22 januari 2021 efter samråd med gruppledarna i enlighet med 9 kap. 20 § riksdagsordningen att kommissionens meddelande skulle hänvisas till näringsutskottet för granskning.

Utskotten ska enligt 10 kap. 3 § andra stycket riksdagsordningen lämna utlåtanden till kammaren över de EU-dokument som har hänvisats till dem. Syftet med ett utlåtande är att skapa debatt och redovisa opinionen inom riksdagen i en viss fråga vid tidpunkten för dess behandling. Ett utlåtande debatteras och beslutas i kammaren. Beslutet består i att utlåtandet läggs till handlingarna. Ett utlåtande är inte bindande för riksdagens eller regeringens senare ställningstaganden. Efter beslutet i kammaren skickar Riksdagsförvaltningen utlåtandet för kännedom till EU-kommissionen och till Regeringskansliet.

Den 22 december 2020 överlämnade Regeringskansliet faktagruppromemorian 2020/21:FPM55 med anledning av kommissionens meddelande om handlingsplanen för immateriella rättigheter.

Utskottet överlade den 11 februari 2021 med företrädare för regeringen om den svenska ståndpunkten om meddelandet (prot. 2020/21:23).

Utskottets granskning

Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.
Jämför motivreservationen (V).

Bakgrund

I EU:s nya industristrategi som antogs den 10 mars 2020 konstateras att EU behöver en strategi för immateriella rättigheter för att hjälpa till att upprätthålla och stödja sin tekniska självständighet och främja lika villkor i världen, och en handlingsplan utlovades. Den 10 november 2020 fick kommissionen i uppdrag av ministerrådet att lägga fram förslag om en framtida EU-politik för immateriella rättigheter (se pressmeddelande, IP/20/2187).

Enligt vad kommissionen anger i meddelandet om den aktuella handlingsplanen är det en framtida utmaning att utnyttja Europas immateriella tillgångar för att främja återhämtning och resiliens. Kommissionen anger vidare att immateriella rättigheter är viktiga för den globala konkurrenskraften. EU har vad som krävs för att behålla sin konkurrenskraft i den globala kapplöpningen om tekniskt ledarskap. Unionen har vidare ett robust regelverk för immateriella rättigheter. Styrkorna behöver dock vidareutvecklas genom en uppgradering av EU:s regelverk där det behövs samt välavvägda strategier för immateriella rättigheter för att hjälpa företag att dra nytta av sina uppfinningar och verk. Kommissionen pekar på att europeiska företag behöver hjälpas för att komma på rätt spår mot ekonomisk återhämtning och mot Europas gröna och digitala ledarskap på global nivå.

Kommissionens meddelande

Kommissionen har identifierat fem utmaningar inom det immaterialrättsliga området. Dessa är som följer.

- En del av EU:s immaterialrättssystem är fortfarande alltför fragmenterat, med förfaranden som är alltför komplicerade, kostsamma och ibland otydliga.
- Alltför många företag, särskilt små och medelstora företag, och alltför många forskare drar inte full nytta av de möjligheter som ett immaterialrättsligt skydd erbjuder.
- Verktygen för att underlätta tillgång till, och därmed möjliggöra utnyttjandet och spridningen av teknik, är otillräckligt utvecklade.

- Varumärkesförfalskning och piratkopiering är fortfarande mycket vanligt, trots fortsatta insatser för att ändra på detta, bl.a. med användning av digital teknik.
- Det råder brist på rent spel på global nivå, och EU:s företag blir ofta förlorare när de bedriver verksamhet utomlands.

Som svar på de utpekade utmaningarna, och på grundval av synpunkter från medlemsstater och andra berörda parter, identifieras i handlingsplanen fem centrala fokusområden med specifika förslag till åtgärder.

Det första identifierade fokusområdet är att uppgradera systemet för skydd av immateriella rättigheter. Förslag på åtgärder är

- stödja en snabb driftsättning av det enhetliga patentsystemet för att skapa en enda kontaktpunkt för patentskydd och verkställighet i EU.
- optimera certifieringssystemen för tillägsskydd så att de blir transparenta och effektiva (första kvartalet 2022).
- modernisera EU-lagstiftningen om industriell formgivning så att den blir mer tillgänglig och bättre stöder omställningen till den digitala och gröna ekonomin (fjärde kvartalet 2021)
- förstärka skyddssystemet för geografiska beteckningar för jordbruksprodukter så att det blir mer effektivt samt på grundval av en konsekvensbedömning, överväga om det bör införas ett skyddssystem för EU för geografiska beteckningar för produkter som inte är jordbruksprodukter (fjärde kvartalet 2021).
- utvärdera lagstiftningen om växtsorter (fjärde kvartalet 2022).

Det andra identifierade fokusområdet är att uppmuntra framför allt små och medelstora företag att använda och sprida immateriella tillgångar mer effektivt. Förslag på åtgärder är

- tillsammans med Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet (EUIPO) tillhandahålla ett system för immaterialrättskuponger för små och medelstora företag för att finansiera registrering av immateriella rättigheter och strategisk immaterialrättslig rådgivning (första kvartalet 2021).
- vidareutveckla immaterialrättsliga stödtjänster för små och medelstora företag i Horisont Europa och utöka det till andra EU-program (2020 +).

Det tredje identifierade fokusområdet är att underlätta tillgången till och delningen av immateriella tillgångar samtidigt som en rimlig avkastning på investeringar kan garanteras. Förslag på åtgärder är att

- säkerställa tillgången till kritiska immateriella rättigheter i krisperioder, även genom ett nytt licenseringsverktyg och ett system för att samordna tvångslicensiering (2021–2022).
- förbättra öppenheten och förutsägbarheten i licensieringen av standardessentiella patent genom att uppmuntra branschledda initiativ i de mest påverkade sektorerna i kombination med reformer, inklusive lagstiftningsreformer och när det behövs, för att klargöra och förbättra

regelverket för standardessentiella patent och erbjuda effektiva insynsverktyg (första kvartalet 2022).

- främja åtkomst till och delning av data, samtidigt som legitima intressen skyddas genom förtydligande av vissa viktiga bestämmelser i direktivet om företagshemligheter och genom en översyn av databasdirektivet (tredje kvartalet 2021).

Det fjärde identifierade fokusområdet är att förbättra verkställandet av skyddet för immateriella rättigheter. Förslag på åtgärder är att

- klargöra och aktualisera ansvaret för digitala tjänster, särskilt onlineplattformar, genom lagen om digitala tjänster (fjärde kvartalet 2020).
- stärka Europeiska byrån för bedrägeribekämpnings roll i kampen mot varumärkesförfalskning och pirattillverkning (2022).
- inrätta en EU-verktygslåda mot varumärkningsförfalskning med principer för gemensamma åtgärder, samarbete och datadelning mellan rättighetshavare, mellanhänder och brottsbekämpande myndigheter (andra kvartalet 2022).

Det femte identifierade fokusområdet är att verka för rent spel på global nivå. Förslag på åtgärder är bl.a. att föra en dialog om immateriella rättigheter med de viktigaste handelspartnerna och andra prioriterade länder, använda en bevakningslista över förfalskningar och piratkopiering, utnyttja system för granskning av utländska investeringar, utveckla nya ramvillkor för internationellt forskningssamarbete med organisationer i tredjeländer, motverka privat och statligt sponsrad it-spionage, överväga att låta EU ansluta sig till Singaporeföredraget om varumärkesrätt, lansera en ny hjälpcentral för europeiska företag i Indien och öka ansträngningarna för att erbjuda kvalificerat tekniskt stöd för att hjälpa utvecklingsländer i syfte att utnyttja immateriella rättigheter för att på bästa sätt stödja deras ekonomiska tillväxt.

Regeringens faktagpromemoria

Regeringen lämnade med anledning av handlingsplanen in faktagpromemorian 2020/21:FPM55 Meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter. Av regeringens preliminära ståndpunkt som redovisas i promemorian framgår bl.a. följande.

Regeringen välkomnar som utgångspunkt kommissionens meddelande som är ett viktigt steg för att ytterligare harmonisera och stärka immaterialrätten, motverka immaterialrättsintrången och förbättra stödet främst till små och medelstora företag. Eventuella åtgärder som vidtas behöver genomföras på ett samhällsekonomiskt effektivt och inkluderande sätt inom ramen för långsiktigt hållbara offentliga finanser.

Sverige har aktivt verkat för att ett enhetligt patentsystem ska införas inom EU med ett centraliserat tvistlösningssystem genom en enhetlig patentdomstol. När det enhetliga patentsystemet väl finns på plats skulle ett enhetligt tilläggsskydd kunna vara ett nästa steg i syfte att effektivisera

och förenkla tillämpningen av tilläggsskydden i EU. Regeringen ser även positivt på översynen av lagstiftningen om skydd av mönster, men är tveksam till en reglering som innebär att skyddet för reservdelar begränsas. Vad avser förslaget om geografiska beteckningar finns det en önskan från vissa medlemsländer att öppna upp för reglering av geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter. Regeringen är tveksam till behovet av en sådan reglering men välkomnar kommissionens förslag om att först efter en grundlig konsekvensanalys överväga ett sådant regelverk. När det gäller insatser riktade till små och medelstora företag är det viktigt att dessa utgår från företagets behov. Vidare är regeringen positiv till en riktad omarbetning av den europeiska växtförädlarrättsförordningen där behov finns.

När det gäller de presenterade initiativen på upphovsrättsområdet är kommissionens arbete i ett sådant skede att det ännu är för tidigt att redovisa en ståndpunkt. Regeringen välkomnar dock kommissionens fortsatta arbete med att nå en internationell överenskommelse om förstärkt skydd för radio- och tv-företag. Sverige har länge anslutit sig till den förhandlingsposition som EU har antagit, och som i sina huvuddrag motsvarar gällande regler i EU.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är positivt till att kommissionen presenterar ett meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens. Det är viktigt att kommissionen är tydlig och transparent i sina prioriteringar. Utskottets granskning av meddelandet innebär mot den bakgrunden en möjlighet för riksdagen att i en samlad form förmedla sin bild av kommissionens planering till regeringen och kommissionen och skapa debatt om frågorna.

Utskottet konstaterar att kommissionens har identifierat utmaningar inom det immaterialrättsliga området samt prioriterade fokusområden med förslag till åtgärder. Utskottet välkomnar i stort de identifierade fokusområdena med förslag på åtgärder. Samtidigt konstaterar utskottet att meddelandet i mindre utsträckning innehåller konkreta förslag. Utskottet ser därför framför sig att regeringen kan behöva återkomma till riksdagen allteftersom de enskilda förslagen som följer av kommissionens meddelande presenteras.

När det gäller kommissionens meddelande vill utskottet särskilt lyfta fram följande. Det är positivt med ett bättre skydd av immateriella rättigheter inom EU, som t.ex. genom det enhetliga patentsystemet. Det är också bra att meddelandet pekar ut att små och medelstora företag ska uppmuntras och få stöd att använda immateriella tillgångar mer effektivt. Enligt utskottets uppfattning är det därtill angeläget att framtida förslag och regelverk tar hänsyn till och är anpassade för de små och medelstora företagen. Utskottet instämmer vidare med kommissionen i fråga om behovet av att bekämpa intrång i immateriella rättigheter, och att säkerställa att intrång beivras.

När det gäller geografiska beteckningar anger kommissionen i meddelandet att det behövs en ny strategi för hur de ska skyddas. Kommissionen anger även att den som en del av en övergripande omarbetning av systemet med geografiska beteckningar kommer kommissionen, utifrån en grundlig

konsekvensbedömning av potentiella kostnader och fördelar, överväga genomförbarheten i att skapa ett effektivt och transparant system för skydd av geografiska beteckningar för icke-jordbruksprodukter på EU-nivå. Utskottet anser att utgångspunkten för kommissionens arbete ska vara att skyddet för geografiska beteckningar inte ska utsträckas till att omfatta annat än jordbruksprodukter och livsmedel. Avslutningsvis vill utskottet understryka betydelsen av att framtida åtgärder vidtas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt och inom ramen för långsiktigt hållbara offentliga finanser.

Med vad som anförs ovan föreslår utskottet att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservationer

Kommissionens meddelande om en handlingsplan för immateriella rättigheter – motiveringen (V)

av Lorena Delgado Varas (V).

Ställningstagande

Jag står i stort bakom det utskottet anför med anledning av kommissionens meddelande. Därutöver vill jag framföra följande. Jag är positiv till harmonisering av patenträttigheter och licenssystem. Dock behöver det gå att lätta på patenträttigheter vid behov, bl.a. vad gäller läkemedel. Vidare behöver utvecklingsländerna få tillgång till modern miljöteknik för att de ska kunna bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas. Tekniköverföringen skulle gynnas genom en förändrad patentlagstiftning. Innovationerna inom förnybar teknik, jordbruk och datamodellering i syfte att förutsäga vädret m.m. finns ofta koncentrerade hos företag i den rika delen av världen. När utvecklingsländerna i dag vill utveckla tekniker för förnybar energi och hållbar livsstil, t.ex. genom att bygga ut vindkraften, måste de antingen betala dyra patentlicenser eller använda gammal teknik där patenträtten har gått ut. Utvecklingsländerna har helt enkelt inte råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken. Ett center för tekniköverföring har inrättats i Köpenhamn, Climate Technology Center and Network, men det saknas i stor utsträckning konkreta politiska initiativ för att underlätta tekniköverföring till utvecklingsländerna. EU-länderna borde därför, tillsammans med andra industriländer, ta initiativ så att en storskalig tekniköverföring kan komma till stånd. Det skulle bl.a. kunna göras genom en reform av bestämmelser om patent och immaterialrätt på vissa utvalda tekniker. Enligt min uppfattning borde miljöteknik och vissa livsmedelstekniker som bekämpar klimatförändringar ges liknande undantag i Trips-avtalet som livsbesparande mediciner har fått. Med det anförda förordar jag att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över granskade dokument

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Att utnyttja EU:s innovationspotential – En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens (COM (2020)760).